

könyvtárra kell felépíteni. Hogy ezek közül melyik település önkormányzata, milyen szinten kíván könyvtári szolgáltatást működtetni (részt venni a munkamegosztásban), az fogja

eldőnteni a hálózatban elfoglalt helyét, szerepét és nem a település közigazgatásban elfoglalt helye.

Pintér Béla

Volt egyszer sok könyvtár...

Mint a mesében! Mert született a 60-as évek elején egy rendelet, amely szerint az 1000 főt meghaladó munkahelyeken szakszervezeti könyvtárakat kell létrehozni a dolgozók és hozzátartozóik számára. Az „átkos pártállamban” ennek még jelentősége volt! Sok esetben a könyvtárak magja a dolgozók otthonról bevitt ajándékkönyve lett, illetve az SZB-k jóléti és kulturális alapjukból fedezték a könyvtár és könyvtárosok költségeit. Az állományok folyamatos bővülésével a tiszteletdíjas könyvtárosokat felváltották az önálló, függetlenített könyvtárosok és munkatársaik.

Hogy mit jelentett egy kezdeti állományt rendszerezni, katalógusokat készíteni, karnok százait megírni, 2–3–5 évenként (könyvszámtól függően) állományilettartást végezni, arról jegyzőkönyvet készíteni... mindezt csak azok tudják, akik nem csak szakértelemmel, de szívükkel dolgoztak (vagy szerencsésebb esetben ma is dolgozhatnak!). Hiszen ez a hivatás nem tartozik a jólmenő vagy borraavalós szakmák közé. Sőt! Tapasztalatom szerint olyan szolgálat, melynek általános megbecsülése, jelentőségének elismerése mindig is hiányzott! Igazi értékét, emberformáló szükségességét kevesen ismerték, ismerik el. Ennek „fényes bizonyága” (sajnos!) jelenlegi kultúrpolitikánk is – melynek „eredményként” elsősorban a szakszervezeti könyvtárak sokasága szűnt (szűnik) meg! A summás indok: nincs pénz a fenntartásukra! Nincs! Mint ahogy nincs az oktatás, az egészségvédelem, a napi tej-kenyér... a téli fűtés stb. támogatására sem; semmire, ami ebben az új demokráciában az emberek többségének életét örömtelivé, nyugodttá, elviselhetővé tenné. Pedig az embernek kell a mindennapi remény – mint ahogy a tudást becsülőknak „kell a jó könyv” (mely egyre drágább); kell a könyvtár, és kellene a jól felkészült könyvtárosok is! Hogy az utóbbiak egyre kevesebben vannak? Lehet! Ám

aki ezzel a szellemisséggel lett megáldva-megverve, annak ma nagyon nehéz élnie!

Mert mi a sorsa – az általam ismert – szakszervezeti (és egyéb) könyvtáraknak? A könyvtárosokat elküldik (vagy olyan „lehetőségeket” ajánlanak fel eddigi munkahelyükön, hogy inkább önként távoznak!), az állományokat a legkülönbözőbb módokon verik szét (miután „gazdaságilag nem hatékonyak”); 5, 10, 20 forintért az intézmények dolgozói és a lakosság megvásárolhatja a könyveket; börtönök zsákolnak be – ugyancsak áron alul – az elítéltek részére egy bizonyos mennyiséget; egy-egy iskolai könyvtár vesz át pár száz kötetet, főleg kötelező olvasmányokat; Erdélybe szállítják az állományok egy részét stb. stb. Olyan csodálatos gyűjtemények halála mindez, amelyeket újra létrehozni csak évtizedek alatt lehetne! A legkegyetlenebb dolog, ha a könyvtárossal magával végeztetik el ezt a végkiürítést, mielőtt kezébe adnák a munkakönyvét! Sok helyen teszik ezt meg az intézmények vezetői, mert nem tudják, fel sem fogják, hogy emberek életét, hitét, szenvedélyét és örömét számoltatják fel, semmisítetik meg! Számukra ez csak egy átszervezési program része.

S hogy miért fáj a menesztés a könyvtárosoknak? Mert többségük hivatásként végezte munkáját, mely egyik napról a másikra megszűnik, mert számukra a könyvtár nem csak munkahelyet jelentett, hanem annál sokkal többet!

Ferenczi Zoltán (1857–1927), az Egyetemi Könyvtár egykori igazgatója írta *A könyvtár-tan alapvonalai* című, 1903-ban megjelent munkájában: „...a könyvtár kezelése és rendezése külön hivatást kívánó, s csak azok lépjenek e pályára, akik életük feladataul választották. A tudományos előképzettséggel, a bibliográfiai és könyvtártani előismereteken kívül, különösen öt tulajdon szükséges e pályán: a könyveknek, a pontosságnak, a legapróbb rendnek, a munkának a szeretete, s végül az

előzékenység a könyvtár látogatói iránt. Az első négy a könyvtár rendben tartása, az utolsó a könyvtár és tudomány iránti állandó érdeklődés és kedvgerjesztés végett szükséges. Ezért, még ha minden más tulajdon megvolna is bennük, a barátságatlan komor emberek ne válasszák maguknak e hivatást. De másrészt tudni kell az e pályára lépőknek, hogy a könyvtárnoki hivatás nem jár zajos sikerekkel, fényes hatással, és ezért nagy mértékű önmegtagadást és azt a hitet kívánja, hogy a jól vezetett könyvtárnál semmi sincs, ami a hazai közműveltség és tudományosság előmozdítására a tanintézeteken kívül többet bírna tenni.”

Úgy vélem, ezek a gondolatok mindenkor érvényesek lesznek, hisz a könyvtárosok hit- és erkölcsstanát foglalják össze. Befejező része pedig üzenet a mindenkori, így a mai kulturális hatalomnak is! Kérdés, olvassák-e?! S ha igen, elgondolkodnak-e örök igazságán?!

Mert a nemzetnek kiművelt emberfőkre volna szüksége! Műveltséget, tudást pedig csak könyvekből szerezhethet az ember! S ha az olvasás, tanulás gyönyörűségét – pénzhányra hivatkozva – „felelős szakemberek” elveszik tőlünk, soha nem fogunk eljutni a szlogenként emlegetett Európába!

Hegedüs Ágnes

Pályázati felhívás

Az „1000 éves a magyarországi iskola” alapítvány a millenium megünneplésének előkészítése érdekében pályázatot hirdet az alábbi témákban:

1. Az egyes nevelési-oktatási intézmények és szervezetek, továbbá egyes intézménytípusok, települések, köz- és egyházigazgatási területek, egyházi szervezetek, valamint a nemzetiiségek, etnikai kisebbségek iskolaügyének történetére vonatkozó *neveléstörténeti források feltárása és kiadása*; például levéltári lelőhely-(fond) jegyzékek; a köz-, egyházi és magángyűjteményekben fellelhető kéziratok jegyzékei; oklevél-, dokumentum- és kéziratgyűjtemények, összeállítások; sajtórepertóriumok; tematikus bibliográfiák; köz-, egyházi és magángyűjteményekben található muzeális értékű tárgyi emlékek jegyzékei; a történeti, építészeti szempontból jelentős iskolaépületek számbavétele; jeles pedagógusok életrajzi lexikona.

2. *A magyar iskola- (oktatásügy) nemzetközi kapcsolatainak, illetve nemzetközi hatásának feltárása és feldolgoása* (nemzetközi hatások, külföldi oktatók, diákok magyar iskolákban; magyar diákok, tanárok külföldön; nemzetközi hírértékes magyar tudósok, művészek, feltalálók, a magyar „munkaerő” külföldön; iskolai, művelődési kölcsönhatások a Kárpát-medencében).

3. Az évforduló alkalmából szerveződő intézményi, helyi, regionális vagy országos *iskolatörténeti gyűjtemények, múzeumi bemutatóhelyek, kiállítások létesítése, bővítése.*

4. Pedagógia-történeti jelentőségű, *muzeális értékű tárgyak gyűjtése, konzerválása, restaurálása.*

Pályázhatnak egyének, csoportok vagy intézmények a tervezett munka részletes ismertetésével, az egyszerű vagy több évre szóló költségvetés (személyi kiadások, dologi költségek), illetve támogatási igény részletes taglálásával – az erre szolgáló adatlap felhasználásával.

Az első pályázat benyújtásának határideje: 1992. február 15.

Az alapítvány kuratóriuma – szükség szerint külső szakértők bevonásával, esetenként helyszíni tájékozódás alapján – 1992. június 30-ig dönt a támogatások odaítéléséről, előnyben részesítve azokat a pályázókat, akik saját erőforrásaik kiegészítéséhez kérnek segítséget. A pályázók kérésére a kuratórium szakmai konzultációs lehetőséget nyújt.

A pályázat támogatásával létrejött alkotások (kiadványok, kiállítások stb.) jogosultak az „1000 éves a magyarországi iskola” embléma megkülönböztető használatára.

A pályázattal kapcsolatos további tájékoztatást és a pályázati adatlapot az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum igazgatósága (1055 Bp., V., Honvéd u. 19. – telefon, telefax: 112-6862) lehet kérni; a pályázati anyagot is erre a címre kell eljuttatni.

Az alapítvány a pályázatot 1995-ig minden évben ismételtelen meghirdeti.

**Az „1000 éves a magyarországi iskola”
kuratóriuma**